



SVEA HOVRÄTT  
Mark- och miljööverdomstolen  
060307

**DOM**  
2023-04-24  
Stockholm

Mål nr  
M 2601-22

## ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Vänersborgs tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2022-02-14 i mål nr M 1897-21, se bilaga A

## PARTER

### Klagande

1. E.M

2. G.M

Ombud för 1 och 2: Juristen J.H

### Motpart

Länsstyrelsen i Västra Götalands län  
403 40 Göteborg

### SAKEN

Föreläggande att ta bort byggnad m.m. på fastigheten X i Munkedals kommun

---

## MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet.

---

Dok.Id 1918935

**Postadress**  
Box 2290  
103 17 Stockholm

**Besöksadress**  
Birger Jarls Torg 16

**Telefon**  
08-561 670 00  
08-561 675 50

**E-post:** svea.hovratt@dom.se  
www.svea.se

**Telefax**

**Expeditionstid**  
måndag – fredag  
09:00–16:30

## YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

**E.M** och **G.M** har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen i första hand ska ändra mark- och miljödomstolens dom och upphäva länsstyrelsens föreläggande. I andra hand har de yrkat att domstolen ska undanröja punkterna 1–3 i föreläggandet och återförvisa målet till länsstyrelsen för vidare handläggning i dessa delar.

**Länsstyrelsen i Västra Götalands län** har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

## UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

**E.M** och **G.M** har anfört detsamma som i mark- och miljödomstolen med bl.a. följande tillägg.

Den aktuella fastigheten är en jord- och skogsbruksfastighet och det behövs därför en byggnad att förvara maskiner och redskap i. Det är kommunen som har anvisat platsen där byggnaden uppförts och byggnadens storlek har behövt anpassas till platsens förutsättningar. Anledningen till att jordbruksmarken är utarrenderad är att de inte har kunnat överta jordbruket på grund av avsaknaden av en ekonomibygnad. Marken är utarrenderad med ettårskontrakt utan besittningsskydd för arrendatorn och kontraktet kan därmed sägas upp inför varje säsong.

Föreläggandet är under alla omständigheter oproportionerligt och alltför ingripande. Byggnaden, som redan är uppförd, hade kunnat anpassas för att uppfylla gällande krav. De är villiga att göra de anpassningar som är nödvändiga. Att riva byggnaden är inte ekonomiskt försvarbart.

**Länsstyrelsen i Västra Götalands län** har anfört detsamma som i mark- och miljödomstolen med bl.a. följande tillägg.

Klagandena har inte i tillräcklig utsträckning visat att byggnaden kan inrymma den maskin- och redskapspark som behövs för skogsbruk och odling av potatis, rotfrukter och vall samt de andra ändamål som klagandena angett för byggnaden. Fotografier av byggnaden visar även att det endast finns en smal grusgång till det uppvärmda utrymmet bakom maskinhallen, vilket innebär en orimlig logistik för att komma åt utrymmet för förvaring av bl.a. potatis. Byggnaden är inte uppförd för skogs- eller jordbruket.

### **MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL**

Av föreskrifterna för Gullmarns naturvårdsområde framgår bl.a. att det är förbjudet att utan länsstyrelsens tillstånd uppföra helt ny byggnad, med undantag av anläggning som behövs för jordbruket eller skogsbruket och som inte tillgodoser bostadsändamål. Vidare är det utan länsstyrelsens tillstånd förbjudet att utföra schaktning eller fyllning som inte är att hänföra till normal jordbruksverksamhet utanför tomtområde.

Frågan i målet är dels om den byggnad som klagandena har uppfört omfattas av undantaget för anläggningar som behövs för jord- eller skogsbruket och som inte tillgodoser bostadsändamål, dels om den grusade ytan är att hänföra till jordbruksverksamhet. Som mark- och miljödomstolen har konstaterat är det klagandena som ska visa att de vidtagna åtgärderna är undantagna från kravet på tillstånd.

Av föreskrifterna för Gullmarns naturvårdsområde framgår inte närmare vad som avses med en anläggning som behövs för jordbruket eller skogsbruket. En motsvarande formulering finns dock i 7 kap. 16 § 1 miljöbalken (MB). Enligt den bestämmelsen undantas från förbudet att uppföra nya byggnader inom ett strandskyddsområde bl.a. sådana byggnader och anläggningar som behövs för jord- eller skogsbruket och som inte tillgodoser ett bostadsändamål.

För att en anläggning ska omfattas av undantaget enligt 7 kap. 16 § 1 MB krävs att den är omedelbart avsedd för och behövlig för näringen. Som jordbruk betraktas även trädgårdsskötsel bedriven i näringsverksamhet. Däremot anses inte förädlingsverksamheter såsom slakterier och mejerier vara jordbruk. För att en bisyssla ska omfattas av undantaget, ska näringen medföra ett tillskott av betydelse till näringsidkarens försörjning. Hobbyverksamhet omfattas därför inte. (Se prop. 1997/98:45, del 2, s. 87). I praxis har det även uppställts krav på att verksamheten ska vara av viss varaktighet för att omfattas av undantaget i 7 kap. 16 § 1 MB (MÖD 2003:61).

Liksom när det gäller strandskydd bör utgångspunkten för tillämpningen av övriga regler om områdesskydd vara att skyddsinstitutionen avser att tillgodose ett angeläget allmänt intresse (prop. 1997/98:45, del 1, s. 322). I likhet med de nu aktuella föreskrifterna för naturvårdsområdet tillkom undantaget för de areella näringarna i 7 kap. 16 § 1 MB ursprungligen för att strandskyddet inte skulle inkräkta på pågående markanvändning (prop. 1997/98:45, del 1, s. 321 f.). Enligt Mark- och miljööverdomstolen finns det skäl att tolka undantaget i föreskrifterna för naturvårdsområdet på motsvarande sätt som undantaget från förbuden i strandskyddsregleringen.

Av utredningen i målet, däribland fotografier tagna vid mark- och miljödomstolens syn på platsen, framgår att byggnaden består av en maskinhall och ett mindre utrymme som endast går att nå utifrån via en smal grusgång som löper mellan en berghäll och byggnadens fasad. Enligt klagandena avser de att i maskinhallen förvara en mängd olika redskap och maskiner som behövs i jord- och skogsbruket, däribland traktor, plog, harv, jordfräs, motor- och röjsågar, vedklyv samt virkeskärra med kran. Det kan ifrågasättas om den typen av skrymmande maskiner får plats att förvaras i lokalen på det sätt som gjorts gällande. I fråga om utrymmet bakom maskinhallen har detta flera större fönster i riktning mot Gullmarn, vilket sammantaget med utrymmets ringa storlek, avsaknaden av koppling till maskinhallen och den smala grusgången starkt ger intryck av att det i själva verket är avsett för bostadsändamål och inte för jordbruksverksamhet. Vid en samlad bedömning anser Mark- och miljööverdomstolen, i likhet med underinstanserna, att klagandena inte har visat att det är fråga om en byggnad avsedd att användas för jord- eller skogsbruket.

Mot bakgrund av vad som framkommit i målet om det planerade jordbruket och vad som anförts om skogsbruket är det inte heller visat att det är fråga om verksamhet av sådan omfattning att undantagen i föreskrifterna aktualiseras.

Eftersom byggnaden inte omfattas av undantagen i föreskrifterna för naturvårdsområdet har länsstyrelsen haft skäl för att ingripa mot den. Det har därmed även funnits fog för länsstyrelsens föreläggande i den del som avser återställande av mark och borttagande av den grusade yta som anlagts i anslutning till byggnaden. Vad klagandena har anført avseende proportionalitet och egendomsskyddet medför inte någon annan bedömning. Överklagandet ska därför avslås.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Henrik Löv, Gösta Ihrfelt, Katarina Welin, referent, och tf. hovrättsassessorn Simon Nesterud.

Föredragande har varit Harry Hodzic.



VÄNERSBORGS TINGSRÄTT  
Mark- och miljödomstolen

**DOM**  
2022-02-14  
meddelad i  
Vänerns borg

Mål nr M 1897-21

## PARTER

### Klagande

1. E.M
2. G.M

Ombud för 1 och 2:  
Jur.kand. M.A

### Motpart

Länsstyrelsen i Västra Götalands län  
403 40 Göteborg

## ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsens i Västra Götalands län beslut den 8 april 2021 i ärende nr 515-41540-2019, se bilaga 1

## SAKEN

Föreläggande att ta bort byggnad på fastigheten X i Munkedals kommun

---

## DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen ändrar Länsstyrelsens i Västra Götalands län beslut den 8 april 2021, i ärende nr 515-41540-2019, endast på så sätt att beslutet inte ska vara förenat med vite, samt flyttar fram tidpunkten för föreläggandets fullgörande till tolv månader från det att beslutet vunnit laga kraft.

---

Dok.Id 530239

**Postadress**  
Box 1070  
462 28 Vänerns borg

**Besöksadress**  
Hamngatan 6

**Telefon**  
0521-27 02 00

**E-post:** [mmd.vanersborg@dom.se](mailto:mmd.vanersborg@dom.se)  
[www.domstol.se/vanersborgs-tingsratt/](http://www.domstol.se/vanersborgs-tingsratt/)

**Telefax**

**Expeditionstid**  
måndag – fredag  
08:00–16:00

### **BAKGRUND**

Länsstyrelsen i Västra Götalands län beslutade den 8 april 2021 att förelägga E.M och G.M, vid vite av 50 000 kr för var och en av dem, att utföra följande åtgärder på fastigheten X.

1. Ta bort byggnaden från Gullmarns naturvårdsområde.
2. Återställa marken som nu upptas av byggnaden i punkt 1 så att inte betonggjutningar, metallfundament eller andra fästanordningar finns kvar.
3. Ta bort den grusade ytan som omger byggnaden.

Åtgärderna skulle vara utförda senast 4 månader efter det att beslutet hade vunnit laga kraft. Länsstyrelsen förelade även E.M och G.M att: skicka bilder till länsstyrelsen som styrkte att åtgärderna utförts på ett tillfredställande sätt senast två veckor efter det att åtgärderna i punkt 1-3 skulle vara färdiga.

### **YRKANDEN M.M.**

E.M och G.M har yrkat i första hand att länsstyrelsens beslut upphävs i sin helhet. De har i andra hand yrkat att det överklagade beslutet undanröjs och återförvisas till länsstyrelsen för vidare handläggning. I tredje hand, för det fall domstolen finner att föreläggandet ska bestå i någon del, har de yrkat att det överklagade beslutet ändras i den del det avser förening med vitespåföljd samt att den tid inom vilken åtgärderna enligt punkterna 1-3 i föreläggandet, ska vara vidtagna ändras till att avse 18 månader efter det att avgörande i anledning av ifrågavarande överklagande vunnit laga kraft.

De har anfört bl.a. följande.

Den aktuella fastigheten X är en jordbruksfastighet vid Gullmarn i Munkedals kommun. Den odlingsbara marken på fastigheten är väl lämpad för växtodling och har varit så i generationer. På gården har det bedrivits jordbruk av fastighetsägarna och delar av marken har även arrenderats ut under

27 års tid till en plantskola. Jordbruksverksamheten är bärkraftig och väl lämpad för jordbruksproduktion och har genom den bedrivna verksamheten kunnat livnära två familjer. Fastigheten, som är taxerad som jordbruksfastighet, består av 4 ha jordbruksmark, 1 ha betesmark, 1 ha skog jämte 4 ha impediment samt 1 ha övrig mark. De övertog gården den 4 april 2008 och marken har fortsatt kontinuerligt brukats även sedan dess. För närvarande är jordbruksmarken utarrenderad men de kommer nu att själva börja bruka jorden på fastigheten. De fick därför godkännande från kommunen att uppföra ekonomibyggnad på fastigheten eftersom en ekonomibyggnad är behövlig för att bedriva verksamheten på fastigheten i egen regi.

### **Förstahandsyrkandet**

Förevarande byggnad omfattas av undantaget för byggnadsförbudet enligt Gullmars förskrifter för naturvårdsområdet. Ekonomibyggnaden är uppenbart inte avsedd för och kan inte heller tillgodose några bostadsändamål. För att kunna sköta skogen och för att bedriva jordbruksverksamheten på den aktuella fastigheten är de i behov av en ekonomibyggnad för förvaring av jordbruksmaskiner m.m. Verksamhet bedrivs på den aktuella fastigheten och den är i allra högsta grad pågående. Det är felaktigt att marken inte skulle vara bärkraftig eller att det inte skulle finnas något behov av ekonomibyggnad. Byggnaden möter helt uppenbart det behov som finns i deras jordbruksverksamhet och är väl genomtänkt och anpassad för ändamålet.

Åkermarken ska brukas till växtodling och på fastigheten ska det dessutom bedrivas biodling. Bär- och hälsobuskar ska planteras för avyttring till grossister och ekologisk potatis ska också odlas för försäljning. Även andra grödor kan bli aktuella att odla i verksamheten. Efterfrågan av närodlade buskar är mycket stor och det krävs väldigt liten markyta för buskar och träd. På 100 kvm får det plats cirka 350 plantor. Ett fortsatt samarbete med plantskolan är planerat eftersom deras fastighet är mycket väl lämpad för odling av buskar och träd.

Verksamheten kräver traktor, plog, harv, jordfräsar, vägskrapor, motor- och röjsågar. Kärror, kompressor, pumpar m.m. Maskinerna och inventarierna kräver givetvis förvaring och kan inte stå ute året om.



Enligt Gullmars föreskrifter för naturvårdsområdet finns inte något krav på att viss verksamhet måste vara pågående eller varaktig för att undantagsregeln i föreskrifterna ska vara tillämpliga. Föreskrifterna stipulerar endast att en anläggning som behövs för jordbruket är undantaget förbudet.

Länsstyrelsens bedömning om att åker- och betesmark endast utgörs av 3 ha åker- och betesmark är felaktigt. Fastigheten består i stället av 4 ha åker- och betesmark. Detta framgår om man är ute på plats.

Den del av ekonomibyggnaden som ska användas som maskinhall har optimerad takhöjd (3,20 meter) och stor dörrport för att kunna köra in traktor och andra maskiner. Denna del är isolerad men utan värme. Återstoden av byggnaden (förrådsdelen) kommer att vara uppvärmd för att kunna förvara skörd och färdigställande och förvaring av honung. En ekonomibyggnad kan och för anpassas för den verksamhet som bedrivs.

Samtliga fönster och dörrar har kunnat återbrukas och återanvändas från det tidigare fritidshuset på Y då dessa ersattes med nya vid ombyggnationen. Ekonomibyggnaden har även försetts med träpanel för att harmonisera med byggnaderna på grannfastigheten Y . Byggnaden är målad med järnvitriol vilket är ett billigt alternativ som lämpar sig väl för en ekonomibyggnad.

Ekonomibyggnadens exteriör är ovidkommande i bedömningen av byggnadens karaktär vid prövningen enligt föreskrifterna för naturvårdsområdet. Det ska inte heller göras några allemansrättsliga hänsynstaganden då det inte är fråga om strandskyddat område. I föreskrifterna framgår dessutom att vid nybyggnad av helårsbostad som för den delen enligt desamma bör kunna tillåtas, är det önskvärt att hänsyn tas till ortens byggnadstradition. Byggnadens utförande exteriört ligger väl i linje med ortens byggnadstradition och harmoniserar med omgivningen på bästa möjliga sätt på grund av de estetiska anpassningar som har gjorts.

Vidare tillgodoser inte heller ekonomibyggnaden några bostadsändamål. Den är varken avsedd att användas för bostadsändamål eller inredd för detta ändamål. Det finns inte någon inredd köksdel för bostadsändamål. Den mindre delen av ekonomibyggnaden som ligger bakom maskinhallen och ska hållas uppvärmd till viss del behövs för att sköta jordbruket bl.a. för att under perioder kunna lagra skörd som ännu ej inhandlats eller hämtats av återförsäljare. Förrådsdelen av ekonomibyggnaden har avskilts för att skörd och honung inte ska stå i avgaser när traktorn startas. Vintertid behövs även en isolerad, frostfri och ljus plats för att förvara sticklingar.

Den grusade ytan som anlagts runt ekonomibyggnaden är en anläggning som behövs för jordbruket. För att komma fram till ekonomibyggnaden med fordon och maskiner samt för att kunna transportera in skörd som ska förvaras krävs det ytor framför ekonomibyggnaden samt ytor runt om för att nå till den bakre förvaringsdelen efter behov. Anläggandet av grusytan omfattas av undantagsbestämmelserna på samma sätt som ekonomibyggnaden varför föreläggandet ska upphävas i sin helhet med hänvisning till samma skäl som ovan angivits vad gäller ekonomibyggnaden.

Föreläggandet ska jämväl upphävas eftersom det är allt för ingripande att förelägga om rivning innan en ansökan om dispens i efterhand har prövats i behörig ordning. Av föreskrifterna för Gullmarns naturvårdsområde framgår att länsstyrelsen kan ge dispens i det enskilda fallet för en byggnad som omfattas av förbudet för det fall särskilda skäl föreligger. De avser att inge en ansökan om dispens i efterhand för det fall domstolen bedömer att byggnaden inte omfattas av naturvårdsområdets undantagsbestämmelse. Innan klagandena har fått en dispensansökan prövad kan inte föreläggandet, som dessutom är förenat med högt vite, vinna laga kraft och bli verkställbart.

Föreläggandet strider mot proportionalitetsprincipen och är för ingripande. Av

7 kap. 25 § miljöbalken följer att en inskränkning i enskilds rätt att använda mark som grundas på skyddsbestämmelse i kapitlet inte får gå längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses och att hänsyn även ska tas till enskilda intressen. I 26 kap. 9 § andra stycket miljöbalken föreskrivs på motsvarande vis att mer ingripande åtgärder än vad som behövs i det enskilda fallet inte får tillgripas.

Europadomstolens praxis som påvisar att konventionsskyddet innefattar ett krav på att ingreppet ska vara proportionerligt har fått genomslag i svensk praxis. Högsta domstolen menar att det är otvetydigt att det måste göras en prövning i det enskilda fallet av proportionaliteten mellan allmänintresset av ett tvångsförfogande och den enskildes egendomsintresse (Högsta domstolens dom den 9 oktober 2018 i mål nr T 1523-17).

Föreläggandet om att riva den uppförda ekonomibyggnaden innebär ostridigt ett markant ingrepp i deras egendomsskydd genom att det innebär att de inte kan bedriva jordbruksverksamhet på sin fastighet. Eftersom fastighetens gårdscentrum har avstyckats finns det inte några andra ändamål med fastigheten än att just bruka den och ingreppet är därmed i detta fall onekligen högst betydande eftersom det påverkar möjligheten att fortsatt bedriva jordbruksdriften både med hänsyn till den praktiska driften och de merkostnader som det innebär att inte ha någon ekonomibyggnad i anslutning till marken. Därtill är det ett stort ingrepp i egendomsskyddet att kräva av den enskilde att riva anläggningar och återställa sin fastighet.

Föreläggandet innebär därutöver att de belastas med oproportionerligt höga kostnader dels vad avser förlorade material- och arbetskostnader för uppförandet av ekonomibyggnaden och iordningsställande av marken runt omkring samt rivnings- och återställandekostnaderna för desamma. Enbart rivnings- och återställandekostnaderna uppgår till åtminstone 450 000 kr enligt uppgift från byggfirma. Kostnaderna avser 350 000 kr för rivning samt tillkommande miljöavgift och sorteringskostnad på återvinningsstationen till uppskattningsvis ytterligare 100 000 kr beroende på vikten.

De har gjort allt vad en enskild förväntas göra. De har inför åtgärden kontaktat kommunen och fått klartecken att varken bygglov, dispens eller tillstånd krävdes och att de kunde påbörja byggnationen. De har också löpande varit i kontakt och haft dialog med kommunen inför den aktuella byggnationen, varvid tre enskilda tjänstemän alla gett dem samma besked, både skriftligt och muntligt.

#### **Andrahandsyrkandet**

Dessutom hade det varit tillräckligt att inskrida mot de delar av byggnaden som skulle diskvalificera den som behövlig för jordbruksverksamheten. Om byggnaden på något sätt hade behövt förändras interiört eller exteriört hade länsstyrelsen kunnat förelägga om att vidta förändringar på byggnaden. Att förelägga dem att riva den redan uppförda ekonomibygnaden helt synes alltför ingripande. Vid sådant förhållande bör föreläggandet rätteligen upphävas i sin helhet och återförvisas till länsstyrelsen för erforderlig handläggning i berörda delar.

#### **Tredjehandsyrkandet**

Länsstyrelsen har inte tidigare förelagt dem att vidta rättelse. Enligt praxis måste det finnas skäl att förena ett första föreläggande med vite (se bl.a. mark- och miljödomstolens i Vänersborgs dom i mål M 693-18). Några sådana skäl framgår inte av länsstyrelsens beslut och det är därför alltför ingripande att förena föreläggandet med vite.

Vad avser formuleringen avseende vitet är det vidare högst oklart om vitespåföljden avser 50 000 kr vardera för dem (totalt vitesbelopp om 100 000 kr) eller om det är respektive åtgärd i föreläggandet som är förenad med ett vite om vardera 50 000 kr (totalt vitesbelopp om 150 000 kr). Dessutom redogör länsstyrelsen i beslutet på sidan 4 att vitet totalt ska uppgå till 50 000 kr, vilket gör föreläggandet än mer otydligt. När förelägganden förenas med vitespåföljder ställs särskilt högra krav på föreläggandets tydlighet. Då det i förekommande fall är högst oklart huruvida vitespåföljden ska tolkas, ska föreläggandet, i vart fall även på grund av denna otydlighet, ändras på så sätt att det inte förenas med vite.

Länsstyrelsen har vidare beslutat om att samtliga åtgärder i föreläggandet ska utföras senast fyra månader efter det att beslutet vunnit laga kraft. Denna tidsrymd är inte rimlig för att de ska hinna rivning och återställande. Då de inte själva kan utföra de åtgärder som följer av föreläggandet måste de ges en rimlig chans att inhämta offerter och få entreprenörer som kan utföra arbetet. Tiden bör därför förlängas till 18 månader och räknas från den dag domstolens dom har vunnit laga kraft.

### **DOMSKÄL**

Fastigheten X är belägen inom Gullmarns naturvårdsområde, som bl.a. inrättades till syfte att bevara attraktiva landskapstyper samt att värna om möjligheterna att utnyttja området för rekreation och friluftsliv.

Enligt föreskrifterna för naturvårdsområdet (punkten 1) är det förbjudet att utan länsstyrelsens tillstånd uppföra helt ny byggnad med undantag av anläggning som behövs för jordbruket, skogsbruket eller yrkesfisket och ej tillgodoser bostadsändamål, samt att (punkten 2) utföra schaktning, fyllning eller tippning som ej är att hänföra till normal jordbruksverksamhet, yrkesfiske eller till anläggning för försvarsändamål. Förbudet enligt punkten 1 gäller dock ej byggnad för försvarsändamål och förbudet enligt punkten 2 gäller ej inom tomtområde.

Frågan i målet är dels om den i föreläggandet angivna byggnaden behövs för jordbruket och således har kunnat uppföras utan tillstånd från föreskrifterna för naturvårdsområdet, dels om den grusade ytan är att hänföra till normal jordbruksverksamhet och på motsvarande sätt kunnat utföras utan sådant tillstånd.

I områdesföreskrifterna saknas närmare ledning för när det aktuella undantaget med avseende på jordbruket kan anses vara uppfyllt med mindre än att utgångspunkten för de föreskrifter som reglerar förfogandet över fastighet har varit att ej nämnvärt inskränka pågående markanvändning. Liksom vid tillämpningen av motsvarande undantag i strandskyddslagstiftningen bör därför utgå ifrån att verksamheten bör generera ett tillskott av betydelse till försörjningen för att det ska vara uppfyllt.

Enligt 2 kap. 1 § miljöbalken är alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd skyldiga att visa att de förpliktelser som följer av kapitlet iakttas. Detta gäller bland annat som i aktuellt fall vid tillsyn enligt miljöbalken (jfr. Mark- och miljööverdomstolens dom den 9 november 2017 i mål M 4628-17).

Mark- och miljödomstolen har den 22 november 2021 hållit sammanträde med syn i målet. Domstolen delar utifrån vad som framkommit vid synen länsstyrelsens bedömning att den främre delen av byggnaden mer ger intryck av en gäststuga än en lokal för beredning och förvaring. Domstolen anser att nämnda förhållande tillsammans med utrymmets mer ringa storlek talar emot att detta ska användas för jordbrukets behov på sådant sätt som gjorts gällande i överklagandet. Inte heller på annat sätt har visats att detta ska användas för jordbruket.

När det gäller frågan om byggnaden i övrigt behövs för jordbruket anser domstolen att avsaknaden av jordbruksredskap och andra maskiner i byggnaden jämte att jordbruksmarken är utarrenderad är omständigheter som inte stödjer den jordbruksverksamhet som klagandena har beskrivit. Inte heller har det framkommit att ett sådant ekonomiskt tillskott uppkommer av verksamheten att byggnaden behövs för jordbruket som krävs för att undantaget ska vara tillämpligt.

I och med att klagandena inte kan anses ha visat att den uppförda byggnaden behövs för jordbruket skulle dess uppförande ha föregåtts av ett tillstånd enligt naturvårdsområdets föreskrifter. I avsaknad av ett sådant tillstånd har länsstyrelsen haft fog för att förelägga om dess utrivning. Med hänsyn till domstolens nu gjorda ställningstagande har det även funnits fog för länsstyrelsens föreläggande i den del som avser borttagande av grusad yta och återställande av mark.

En tillämpning av proportionalitetsprincipen föranleder ingen annan bedömning.

I länsstyrelsens beslut anges inte varför föreläggandet är förenat med vite. Enligt praxis måste det finnas skäl för att förena ett första föreläggande med vite. Några sådana skäl har enligt domstolen inte framkommit i målet. Domstolen anser därför att länsstyrelsens beslut ska upphävas i den del som avser att föreläggandet ska förenas med vite.

Med hänsyn till vad som gjorts gällande om svårigheterna med att bortforsla byggnaden och återställa platsen anser domstolen att tidpunkten för föreläggandets fullgörande ska skjutas fram till tolv månader från det att det vunnit laga kraft.

Överklagandet ska i övrigt avslås.

**HUR MAN ÖVERKLAGAR**, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 7 mars 2022.

Susanne Mörkås

Daniel Isaksson

---

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Susanne Mörkås, ordförande, och tekniska rådet Daniel Isaksson. Föredragande har varit beredningsjuristen Maria Aldegren